

Αρχείο Μανώλη Καλομοίρη & Σύλλογος «Μανώλης Καλομοίρης»

Ο Μανώλης Καλομοίρης υπήρξε μία πληθωρική και πολυσχιδής προσωπικότητα. Πεθαίνοντας άφησε πίσω του ένα μεγάλο σε όγκο και σημασία έργο, αλλά και πληροφορίες και προσωπικές απόψεις για το έργο του, στοιχεία που δυστυχώς δε βρίσκουμε συχνά στην Ελλάδα για άλλους συνθέτες. Επίσης ήταν από τους λίγους που ευτύχησε να δει ένα μεγάλο μέρος του έργου του τυπωμένο όσο ήδη ζούσε, επίτευγμα και πάλι δυστυχώς ανέφικτο για τους περισσότερους, ακόμη και σήμερα. Ποτέ δεν μπήκε στο περιθώριο και δεν υπήρξε απλός παρατηρητής. Πάλεψε για τα ιδανικά του με υπέρμετρο σθένος και έλαβε πάντοτε ενεργά μέρος στο καλλιτεχνικό γίνεσθαι του τόπου μας.

Αυτός είναι ο λόγος που είχε δημιουργήσει ένα πλούσιο αρχειακό υλικό. Η διάσωσή του επιτεύχθηκε χάρη στη φροντίδα που έδειξαν οι κληρονόμοι του.

Το 1980 ιδρύθηκε από την κόρη του Κρινώ και ένα θαυμαστή του, τον Χάρη Πολιτόπουλο, ο Σύλλογος «Μανώλης Καλομοίρης» με σκοπό τη «μελέτη, διάδοση και αξιοποίηση του έργου του, με στόχο να γίνει αυτό ευρύτερα γνωστό στην Ελλάδα και το εξωτερικό». Από το 1990 τα γραφεία του στεγάζονται στο Εθνικό Ωδείο.

Παρακάτω θα χρησιμοποιηθεί αδιάκριτα ο όρος Αρχείο Μ.Κ. και Σύλλογος «Μ.Κ.» μια και όταν μιλάμε για το Σύλλογο αναφερόμαστε και στο αρχείο.

Το αρχείο περιλαμβάνει:

- α)** Χειρόγραφες παρτιτούρες καθώς και πάρτες από το χέρι του Καλομοίρη (πολλά έργα σώζονται σε 2 & 3 γραφές). Σύμφωνα με την καταγραφή του Φίλιππου Τσαλαχούρη –ο οποίος έχει μελετήσει το έργο του για πολλά χρόνια– αυτή τη στιγμή σώζονται 165 χειρόγραφα ολοκληρωμένων έργων.
- β)** Χειρόγραφες παρτιτούρες αντιγραφών, πολλές από τις οποίες φέρουν διορθώσεις από τον ίδιο.
- γ)** Προσωπική και επαγγελματική αλληλογραφία. Αυτή τη στιγμή είναι διαθέσιμη η αλληλογραφία από το 1948 κ.ε.
- δ)** Αντίγραφα πρακτικών των Συνεδριών του Δ.Σ. της Ε.Λ.Σ. 1950-1952, την περίοδο που κατείχε τη θέση του προέδρου.
- ε)** Ομιλίες σε δακτυλογραφημένη και σε τυπωμένη μορφή.
- στ)** Τυπωμένα μουσικά και θεωρητικά έργα, πολλά από τα οποία έχουν εξαντληθεί ή είχαν γίνει offset αλλά ποτέ δεν κυκλοφόρησαν.
(π.χ. *Η Συμφωνία της Λεβεντιάς*, οι *2 Ραψωδίες* στον εκδοτικό οίκο Menestrel & στον Κωνσταντινίδη, *Ο θάνατος της Αντρειωμένης* από το Γαλλικό Ινστιτούτο, διαφ. τραγούδια (Breitkopf & Haertel), χορωδιακά)
- ζ)** Μεγάλο φωτογραφικό αρχείο σε μορφή αρνητικών.
- η)** Υλικό ορχήστρας.
- θ)** Προγράμματα εκδηλώσεων.
- ι)** Αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών.
- ια)** Βίντεο και ηχογραφήσεις έργων του σε μορφή μαγνητοταινιών, δίσκων 33 και 45 στροφών, και οι πιο πρόσφατες σε ψηφιακή μορφή. Άλλες από αυτές έχουν κυκλοφορήσει στο εμπόριο και άλλες είναι ερασιτεχνικές λήψεις από διάφορες εκδηλώσεις.

Το αρχείο εμπλουτίζεται συνέχεια με βοηθητικό υλικό που αφορά έμμεσα ή άμεσα τον Καλομοίρη, όπως βιβλία που αναφέρονται κυρίως σε μουσικά, ιστορικά και λογοτεχνικά θέματα, άρθρα και εργασίες, πολλές από τις οποίες έχουν γίνει με την αρωγή του Συλλόγου και λήμματα εγκυκλοπαιδειών.

Δυστυχώς το αρχείο είναι χωρισμένο στα δύο. Ένα μέρος βρίσκεται στο σπίτι του Καλομοίρη στο Π. Φάληρο και το άλλο στα γραφεία του Συλλόγου. Στο σπίτι του υπάρχουν χειρόγραφα, ντοσιέ με αποκόμματα που αφορούν κυρίως κριτικές συναυλιών με έργα του, προγράμματα (από την περίοδο που ζούσε) και φωτογραφικά άλμπουμ.

Στο Σύλλογο υπάρχουν όλες οι κατηγορίες που προαναφέρθηκαν.

Ο Σύλλογος δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς. Οι κυριότεροι αφορούν:

ΥΛΙΚΟ

1) Δημιουργία εκτελέσιμου υλικού. Είτε με χρήση ήδη υπάρχοντος υλικού που διορθώθηκε, είτε με δημιουργία νέου. Οι πιο πολλές καινούριες αντιγραφές είναι χειρόγραφες, εκτός από λίγα έργα (*Ανατολή*, *Ρωμείκη Σουίτα*) που έγιναν σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των κυριότερων έργων έχει υλικό κατάλληλο για εκτέλεση, επίτευγμα καθόλου ευκαταφρόνητο αν αναλογιστούμε τον όγκο του καλομοιρικού έργου.

(Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στον αρχιμουσικό Βύρωνα Φιδετζή, ο οποίος αφιέρωσε αμέτρητες ώρες επίπονης εργασίας, για να καταστήσει εκτελέσιμα πολλά από τα έργα).

ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ

Αυτό φυσικά έδωσε μεγάλη ώθηση στις εκτελέσεις έργων τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Επιλεκτικά αναφέρω κάποιες ιδιαίτερα σημαντικές εκδηλώσεις στην μέχρι τώρα πορεία του:

1983, μεγάλο αφιέρωμα στον Μ.Κ. για τον εορτασμό των 100 χρόνων από τη γέννησή του, με σειρά εκδηλώσεων στο εξωτερικό.

1984, συναυλία αποκλειστικά με έργα μουσικής δωματίου του Μ.Κ. στο Kennedy Center.

Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος, σε μορφή κοντσερτάντε, στα πλαίσια «Θεσ/νίκη Πολιτιστική Πρωτεύουσα 1997», έργο που εκτελέστηκε για πρώτη φορά ολόκληρο και

Τα ζωτικά νερά (το 1998 από την Ε.Λ.Σ. υπό τη διεύθυνση του Β. Φιδετζή) έργο που είχε να εκτελεστεί από το 1952.

Επίσης ο Σύλλογος βρίσκεται σε τακτική επικοινωνία με διάφορες ορχήστρες και πολιτιστικούς φορείς, οι οποίοι ενδιαφέρονται για την ανάδειξη και προώθηση της ελληνικής μουσικής. Έχει συνεργαστεί επανειλημμένα με το Υπουργείο Πολιτισμού, το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, τη Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού και διάφορες δημοτικές αρχές.

ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ

Αυτή τη στιγμή κυκλοφορούν στο εμπόριο 2 όπερες, τα περισσότερα συμφωνικά έργα, έργα μουσικής δωματίου και έργα για πιάνο.

ΜΙΚΡΟΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ (MICROFILMS)

η οποία ολοκληρώθηκε το 1990 με σκοπό να διατεθούν σε ιδρύματα που προωθούν την ελληνική μουσική. Τα μικροφίλμ περιλαμβάνουν την τελική επεξεργασία των χειρογράφων καθώς και την τυπωμένη μορφή, σε περίπτωση που δεν έχουν σωθεί χειρόγραφα, ή σε περίπτωση που υπάρχουν σ' αυτά εκτενείς διορθώσεις.

Προς το παρόν έχουν παραδοθεί στα Τμήματα Μουσικών Σπουδών των: Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Πανεπιστημίου Αθηνών και Ιονίου Πανεπιστημίου, στη Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη» και στο Πανεπιστήμιο της Ινδιανάπολης των ΗΠΑ. Η παράδοση έγινε στις 3 Απριλίου 1997 στα πλαίσια αφιερώματος στον Καλομοίρη.

INTERNET

Ιδιαίτερα σημαντική για την επικοινωνία του Συλλόγου με ερευνητές ή και απλούς θαυμαστές τού συνθέτη στην Ελλάδα και το εξωτερικό καθώς και για τη διάδοση του έργου του στάθηκε η δημιουργία ιστοσελίδας. Τα περισσότερα άρθρα είναι στα ελληνικά αλλά και οι ξένοι μπορούν να βρουν πληροφορίες όπως, βιογραφικό σημείωμα, άρθρα, αναλύσεις έργων, τον πλήρη κατάλογο εργογραφίας από τον Φ. Ανωγειανάκη, λιμπρέτι καθώς και ηχητικά αποσπάσματα σε μορφή mp3.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΡΧΕΙΟΥ – ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Τα γραφεία του Συλλόγου λειτουργούν σε καθημερινή βάση, δίνοντας έτσι στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα άμεσης πρόσβασης στο αρχείο και οι οποίοι πολύ συχνά ξαφνιάζονται από τον πλούτο των στοιχείων που ανακαλύπτουν και από την άμεση εξυπηρέτησή τους. Πληθώρα μουσικών, προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, μελετητών αλλά και απλών μουσικόφιλων έρχεται στο Σύλλογο, όπου εκεί τους δίνεται κάθε είδους πληροφορία και υλικό. Πολύ συχνά αποστέλλεται υλικό και μάλιστα σε σύντομο χρονικό διάστημα, σε σχολεία, βιβλιοθήκες πανεπιστημίων και ιδιώτες της Ελλάδας και του εξωτερικού. Ακόμη και για ερωτήσεις που αφορούν άλλους συνθέτες ο Σύλλογος είναι σε θέση να βοηθήσει, είτε μέσω του αρχείου του είτε παραπέμποντάς τους στα κατάλληλα πρόσωπα.

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

Ο Σύλλογος έχει δρομολογήσει μια σειρά σχεδίων προς υλοποίηση όπως, η ηχογράφιση και του υπόλοιπου έργου του Καλομοίρη, καθώς και η κυκλοφορία ήδη ηχογραφημένων έργων, η έκδοση νέας μορφής του καταλόγου έργων του συνθέτη με διορθώσεις και πολλά πρόσθετα στοιχεία που συνέλεξε ο Φ. Τσαλαχούρης ύστερα από μακροχρόνια εργασία, η αντιγραφή ιστορικών ηχογραφήσεων από μαγνητοταινίες σε CD, η κριτική έκδοση των έργων και πολλά άλλα.

Αυτή τη στιγμή όλη η ενέργεια του Συλλόγου έχει δοθεί στον προγραμματισμό εκδηλώσεων της επόμενης χρονιάς, του 2002, που συμπληρώνονται 40 χρόνια από το θάνατο του συνθέτη. Ανάμεσά τους, ένα τριήμερο συνέδριο στις 5-7 Απριλίου που πραγματοποιείται σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και θα πλαισιωθεί και από συναυλίες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κλείνοντας θα ήθελα να θίξω το πολύ σημαντικό πρόβλημα της ανύπαρκτης σχεδόν υποστήριξης της Πολιτείας. Στο διάστημα των εικοσιενός χρόνων λειτουργίας του έχει λάβει συνολικά τρεις συμβολικές επιχορηγήσεις. Τα περισσότερα από τα προαναφερθέντα σχέδια για να υλοποιηθούν χρειάζονται σεβαστά κονδύλια. Ένα από τα σοβαρότερα θέματα που δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αυτή τη στιγμή ικανοποιητικά είναι η σωστή συντήρηση και διαφύλαξη των χειρογράφων. Όσες καταγραφές και να γίνουν, αρκούντως επιστημονικές ή όχι, δεν διασφαλίζουν ότι τα χειρόγραφα θα βρίσκονται εκεί και αύριο, είτε λόγω φθοράς, είτε λόγω πυρκαγιάς, είτε λόγω κλοπής.

Ελπίζω στα πλαίσια του συμποσίου να θιχτούν αυτά τα κοινά προβλήματα και να γίνουν προτάσεις αντιμετώπισής τους.